

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРИБУТКУ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Токар Н.Б.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

В роботі розглянуто підходи до визначення поняття прибутку в умовах ринкової економіки. Перші визначення прибутку збігалися зі значенням валового доходу, який за індивідуалістичною системою розподілу поділявся на три категорії: доходи від капіталу, землі та доходи від праці. Засновники класичної школи А. Сміт та Дж.Ст. Мілльбрали до уваги історичний і юридичний факт володіння тим чи іншим капітальним майном, землею або капіталом як основу вирішення питання про походження прибутку. Спочатку у політичній економіці, а потім і у фінансовій науці усі джерела доходів поділялися на фундирувані й не фундирувані, отже, і розподіл доходів здійснювався за двома категоріями: доходи від капітального майна взагалі і доходи від праці, що не пов'язані з володінням капіталом. Дохід від капітального майна, у свою чергу, об'єднував земельну ренту і дохід від капіталу. Д. Рікардо виявив протилежну залежність між прибутком та земельною рентою, між заробітною платою і прибутком. А. Сміт і Д. Рікардо відокремили поняття прибутку в особливу економічну категорію, яку досліджували у тісному зв'язку із процесом накопичення капіталу, із факторами зростання суспільного багатства. Пояснення джерел виникнення прибутку, яке зробив А. Сміт, набуло розвитку в різноманітних напрямках подальших теорій прибутку. Визначення економічної сутності прибутку, як і інших форм, що їх набирає національний дохід за його первинного розподілу і наступного перерозподілу, неможливе без правильного тлумачення сутності необхідного й додаткового продукту в суспільстві. Прибуток – це частина заново створеної вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Підприємство одержує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість пройде відповідну стадію обороту і набере грошової форми.

Таким чином, прибуток є об'єктивною економічною категорією, на його формування впливають процеси, що відбуваються в суспільстві, у сфері виробництва й розподілу суспільного продукту. Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного удосконалення його матеріальної бази і продукції, усіх форм інвестування. Він служить джерелом сплати податків. У директивно-плановій економіці підприємства не були зацікавлені у збільшенні прибутку, бо не розпоряджались ним. У ринкових же умовах після сплати податків та інших обов'язкових відрахувань весь прибуток, що залишається, надходить у повне розпорядження власників або трудових колективів підприємств.

Прибуток – це підсумковий показник, результат фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання. Тому прибуток відбиває її результати і зазнає впливу багатьох чинників. Прибуток виступає основним критерієм ефективності діяльності підприємства, основною метою капіталістичного способу виробництва.